Соціально-правові студії. 2018. Випуск 1. С. 128-134
Social Legal Studios. 2018. Issue 1. P. 128-134

UDC (УДК) 340.113:811.161.2
JELClassification: K33; K41
DOI 10.32518/2617-4162-2018-1-128-134

Плахотнюк Наталія Вікторівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного публічного права
Київського національного торговельно-економічного університету
e-mail: plakhotniuk.natalia@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-8344-0674

Іконнікова Наталія Володимирівна,
здобувач освітнього ступеня магістра
Київського національного торговельно-економічного університету
e-mail:chanelnaly@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-7089-4404

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЕНЕРГЕТИЧНИЙ РИНОК ТА ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНИ

Анотація. Проаналізовано сучасний стан Європейського енергетичного ринку в контексті перетворень, що виникають унаслідок удосконалення виробничих технологій, зміни обсягу природних ресурсів, а також завдяки створенню нових транспортних можливостей та впливу різноманітних екологічних факторів. Зосереджено увагу на енергетичному секторі України в контексті проблем розвитку та реформування енергетичного ринку країни, а також глобальних та регіональних тенденцій, за умов і наявних, і потенційних зовнішніх та внутрішніх загроз в енергетичній сфері з урахуванням факторів, які безпосередньо не пов'язані з технологіями видобутку та споживання енергоресурсів, але здійснюють значний вплив на стан енергетичного сектору. Розглянуто можливості та перспективи інтеграції України в Європейський енергетичний ринок.

Ключові слова: енергетика, енергетичний ринок, енергетична безпека, міжнародне співробітництво, Угода про асоціацію України з Європейським Союзом.

Plakhotnyuk Nataliya,
PhD, Assistant professor,
Associate Professor of the Department
of International Public LawKNUTE
Kyiv National University of Trade and Economics,
e-mail:plakhotniuk.natalia@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-8344-0674

Ikonnikova Nataliya,
Student of the master's program,
Kyiv National University of Tradeand Economics,
e-mail:chanelnaly@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-7089-4404

EUROPEAN ENERGY MARKET AND PROSPECTS OF UKRAINE

Abstract. The article gives the common view of current situation on the world and European energy market in the context of transformations arising from the improvement of production technologies, changes in the volume of natural resources, as well as the creation of new transport opportunities and the influence of various environmental factors. The situation in the European energy market is given in connection with the current state of the Ukrainian energy sector and the possible impact on it. Special attention is paid to the energy sector of Ukraine in the context of problems of development and reforming the country's energy market, taking into account global and regional trends in the face of existing and potential external and

internal threats in the energy sector. In the article is considered the Ukrainian new energy strategy until 2020 and the complex of the current problems of Ukrainian economy which connecting with the implementation of this strategy. The author pays attention to the strengths and weaknesses of the Ukrainian new energy policy, as well on the specific of the current situation on energy market and defines the prospective ways of developing energy sector. Overwhelming part of the research is devoted to the issues of the Ukraine's integration in EU energy sector with the special attention paid on the aspects of the harmonization Ukrainian and EU Law as well as to the provisions of the Ukrainian-European Union Association Agreement in the energy sector. The matter of harmonization Ukrainian and EU Law is considered as the general condition and the key factor of further integration Ukrainian energy sector into single European energy market. On the base of the research conducted are identified the shortcomings and strengths of Ukrainian energy policy, which allow determining the prospects for further development of the country's energy sector in the light of the Association Agreement between Ukraine and the European Union. In the conclusion is considered the possibilities and prospects of Ukraine's integration into the European energy market and determines the practical ways of their implementation.

Key words: energy, energy market, energy security, international cooperation, the Ukrainian-European Union Association Agreement.

Вступ

У світовій енергетичній сфері постійно відбуваються еволюційні перетворення внаслідок вдосконалення виробничих технологій, зміни обсягу природних ресурсів, а також завдяки створенню нових транспортних можливостей та впливу різноманітних екологічних факторів. Особливим видом факторів, які безпосередньо не пов'язані з технологіями видобутку та споживання енергоресурсів, але здійснюють значний вплив на стан світового енергетичного сектору є економічні та політичний фактори, такі, як світові та локальні фінансові кризи, політична нестабільність, війни, ембарго, різноманітні санкції з боку ООН та інших міжнародних організацій. Ці фактори значною мірою виявляються через погіршення умов видобутку та світової торгівлі енергоносіями, впливають зміни цін на світових енергетичних ринках. Слід зазначити, що виробництво енергоносіїв не є рівномірно територіально розподіленим, а здебільшого зосереджується в окремих регіонах світу, що також здійснює вплив на процеси змін у енергетичній сфері. Своєю чергою світовий попит на первинну енергію також характеризується нерівномірним територіальним розподілом та більшість його постійного зростання припадає на країни та регіони, зокрема Китай, Індія, Бразилія та Близький Схід.

Питанням функціонування енергетичного ринку України постійно приділяють увагу фахівці енергетичної сфери, а також українські та зарубіжні науковці. Зокрема Л. А. Мелентьєв, А. А. Макаров, Д. А. Арзаманцев, С. В. Войтко, С. В. Нараєвський, В .І. Денисов та інші, висвітлюється багато аспектів діяльності енергетичної сфери, але в сучасних умовах залишається актуальним питання подальшого розвитку енергетичної сфери України, а також перспективи інтеграції енергоринку країни в єдину енергетичну систему Європейського Союзу за умов формування загальноєвропейського ринку електроенергії.

Метою статті є загальний огляд сучасного стану енергетичного сектору України з урахуванням глобальних та регіональних тенденцій у енергетичній сфері, з урахуванням наявних та потенційних зовнішніх та внутрішніх загроз, а також перспективи України щодо розвитку енергетичної сфери в умовах формування загальноєвропейського ринку електроенергії.

1. Поточна ситуація, проблеми та перспективи у світовій енергетичній сфері

Ситуація у світовій енергетичній сфері у протягом останніх років визначалась постійною нестабільністю, зокрема завдяки економічним та політичним факторам впливу. Глобальна економічна криза супроводжувалася значними коливаннями цін на вуглеводні. Відбулось помітне уповільнення зростання попиту і загострення конкуренції на традиційних енергетичних ринках.

Віднедавна відбувалися постійні зміни енергетичної картини світу, які заклали тенденції, розвитку світової енергетики на найближчі роки та більш віддалену перспективу. За статистичними даними British Petroleum (BP), станом на 2016 рік світове споживання енергії з усіх джерел становило біля 13,3 млрд т. нафтового еквіваленту. Водночас співвідношення споживання енергоресурсів світовою економікою за видами є таким: 33,28% – нафта, 28,12% – вугілля, 24,12% – природний газ, 6,86% – гідроенергія, 4,46% – ядерна енергія, 3,16% – відновлювальні джерела енергії (ВДЕ) разом узяті [1].

У більш детальному вигляді зазначені дані наведені у таблиці:

Таблиця

Виробництво та споживання енергетичних ресурсів у світі у 2001–2016 рр. (млн т. у нафтовому еквіваленті)

Роки	Усього	За видами енергетичних ресурсів								
	Споживання	Нафта		Природний газ		Вугілля		Ядерна енергія	Гідроенергія	ВДЕ
		Виробництво	Споживання	Виробництво	Споживання	Виробництво	Споживання	Споживання		
2001	9501,3	3618,0	3620,9	2246,9	2223,7	2423,9	2416,5	600,9	586,9	52,5
2005	10940,0	3937,8	3933,9	2519,4	2504,5	3033,6	3130,6	626,4	661,4	83,2
2010	12181,4	3979,1	4079,9	2893,9	2886,7	3627,6	3634,3	626,3	784,2	169,9
2015	13147,3	4361,9	4331,3	3199,5	3135,2	3830,1	3839,9	583,1	892,9	364,9
2016	13276,3	4382,4	4418,2	3212,9	3204,1	3656,4	3732,0	592,1	910,3	419,6

Джерело: BP Statistical Review of World Energy June 2017 [1]

В аналітичних звітах компанії BP «Прогноз розвитку світової енергетики до 2035 року» (BP, Energy Outlook 2017) та «Прогноз розвитку енергетики на 2018 рік» (BP, Energy Outlook 2018 Edition) представлено прогноз розвитку світової енергетики і на найближчі 20 років, і на поточний 2018 рік. За довгостроковими прогнозами BP світовий попит на енергоресурси до 2035 р. буде постійно зростати, збільшуючись у середньому на 1,3% кожний рік та в остаточному підсумку збільшиться на більш ніж 30,0% від рівня споживання у 2015 року [2; 3].

За аналітичними даними Всесвітньої Енергетичної Ради (ВЕР) також буде спостерігатися світове споживання енергоносіїв у період до 2030 р. при збільшенні росту до 55,0% від рівня споживання у 2000 році, при цьому капіталовкладення в енергетику складуть близько 16 трлн. дол. США, а частка електроенергії серед споживаних енергоресурсів зросте до 44,0%. Водночас серед провідних експертів енергетичного ринку є припущення, що за рахунок підвищення енергоефективності, вдосконалення технологій і активізації екологічного захисту, темпи підвищення попиту на енергоресурси будуть меншими відносно середньорічних темпів зростання світового ВВП, який оцінюється на рівні 3,4%.

За прогнозом BP загальними тенденціями розвитку світової енергетики у період до 2035 р. будуть наступні:

– зростання світового попиту на енергоресурси приблизно на 30,0%;

– удосконалення виробничих технологій з видобутку енергоносіїв;

– збільшення уваги до питань екологічної безпеки відповідно до вимог Паризької кліматичної угоди, які можуть змінити структуру попиту на первинні енергоресурси, але традиційні енергоносії такі, як нафта, газ та вугілля, залишаться головними джерелами енергії в період до 2035 р.;

– зростання більш високими темпами попиту на природний газ, порівняно з нафтою та вугіллям;

– активізація видобутку зрідженого природного газу (ЗПГ), яка зумовить формування світового ринку ЗПГ;

– зростання обсягів споживання ВДЕ;

– зростання частки електрогенерації у прирості споживання первинних енергоресурсів приблизно до 30,0%;

– скорочення темпів зростання викидів вуглекислого газу на 30,0% завдяки підвищенню енергоефективності та зміни структури балансу енергоспоживання [3].

2. Поточна ситуація у енергетичній сфері Європейського Союзу

Важливе значення для України мають також тенденції розвитку, енергетичної сфери Європейського Союзу, у яких основними пріоритетами Енергетичного союзу передбачено створення єдиної архітектури ринку електроенергії; сприяння успішній ринковій інтеграції електроенергії, що генерується ВДЕ; забезпечення подальшого підвищення енергоефективності європейської економіки. З метою досягнення цілей визначених пріоритетами у енергетичній сфері Єврокомісією розпочато підготовку до прийняття нового енергетичного пакету – Четвертого, який має назву «Зимовий енергопакет» (Winter energy package). Концепція Четвертого енергопакету викладена в доповіді Єврокомісії «Чиста енергія для всіх європейців» (Clean Energy for All Europeans, COM (2016) 860 final, 30.11.2016) [4]. Документ відображає бачення, за яким сценарієм ЄС може здійснити перехід до нового енергетичного майбутнього.

Загалом проектом Четвертого пакету визначено три головні цілі:

– пріоритетність енергоефективності;

– досягнення глобального лідерства в сфері ПДЕ;

– забезпечення кращих умов для споживачів.

Четвертим енергопакетом передбачено перелік пропозицій та заходів, що охоплюють питання підвищення енергоефективності, децентралізації генерації, прискорення інновацій у сфері чистої енергії і модернізації будівель та екодизайну, розвитку ВДЕ, структури ринку електроенергії, правил постачання та порядок регулювання взаємовідносин членів Енергетичного союзу. Передбачено також заходи щодо стимулювання державних і приватних інвестицій, сприяння підвищенню рівня конкурентоспроможності промисловості Європейського Союзу і пом'якшення соціальних наслідків переходу до екологічно чистої енергії.

Згідно з доповідями, реалізація пропозицій нового пакету може генерувати щорічне зростання обсягу ВВП ЄС на 1% протягом наступного десятиліття і створення 900 тис. нових робочих місць, залучаючи до 177 млрд євро річних державних і приватних інвестицій з 2021 року. Четвертим енергопакетом також передбачається довести частку виробництва електроенергії з ВДЕ до 50% від загального обсягу виробництва до 2030 року [4].

3. Поточна ситуація, проблеми та перспективи енергетичного сектору України

Україна не повинна залишатися осторонь загальних тенденцій та пріоритетів розвитку світової та європейської енергетик, які будуть безпосередньо впливати на ситуацію у енергетичному секторі країни, та які повинні враховуватися у формуванні довгострокової енергетичної стратегії, з огляду на вибір Україною шляху європейської інтеграції. Тому в подальшому розвитку енергетичного сектору держави повинні враховуватися також позиції Європейського Союзу з енергетичних питань в умовах формування загальноєвропейського ринку електроенергії. Важливою складовою подальшого розвитку енергетичного сектора України залишається питання імплементації у національне законодавство вимог керівних документів із енергетичних питань таких міжнародних організацій, як Міжнародне енергетичне агентство, Секретаріат Енергетичного співтовариства, Європейська економічна комісія, Організації Об'єднаних Націй, Світовий Банк, Європейський банк реконструкції та розвитку та ін. Для України, з позицій загальної стратегії та здійснення окремих програму енергетичної секторі, важливим фактором стабільності залишається питання асоціації та формування умов стратегічного партнерства з Європейським Союзом, з подальшою інтеграцією у загальноєвропейський ринок електроенергії [5]. З іншого боку, критично важливим для України є додержання балансу взаємовідносин з Російською Федерацією, яка є джерелом значних загроз енергетичної безпеки держави, з погляду здійснення негативного впливу на поточну ситуацію у енергетичній сфері через ситуацію, пов'язану із російсько-українським конфліктом на Сході України. Окупація окремих регіонів України та агресія Російської Федерації призводять до завдання шкоди об'єктам критичної інфраструктури, зменшенню ресурсної бази паливно-енергетичного комплексу, порушенню економічних зв'язків між суб'єктами господарювання. За результатами російсько-українського конфлікту виникла ситуація, яка становить суттєву загрозу не тільки у сфері енергетичній безпеці України, але також у екологічній та техногенній сферах.

Варто наголосити на змінах, які відбулися в енергетичній галузі за час військового конфлікту на сході України: по-перше, наша держава розпочала просування до енергетичної незалежності від РФ. Йдеться про мінімальні обсяги закупівлі газу в Росії та налагодження альтернативних поставок ядерного палива та енергетичного вугілля, суворі умови імпорту електроструму. По-друге, створення бази для формування конкурентного середовища у енергетичній галузі, запровадження вільного ціноутворення, прозорих ринків і правил поведінки. По-третє – енергоефективність. Так, за даними «Нафтогазу України», упродовж 2014–2015 рр. споживання блакитного палива у нас зменшилося на 31% [6].

Для української енергетики 2017 рік був украй складним. РНБО 15 березня ухвалив рішення про тимчасове припинення транспортного сполучення з окупованим Донбасом, яким, по суті, узаконило блокаду поставок палива і вантажів з непідконтрольних територій. Після введення блокади єдиним джерелом антрациту став імпорт. З метою уникнення проблем з енергопостачанням України, вітчизняні енергокомпанії, зокрема ДТЕК, пішли на економічно складний крок закупівлі імпортного антрациту. Щоб компенсувати нестачу палива, крім імпорту енергоресурсів, енергоблоки державних і приватних ТЕС почали переобладнувати на роботу на газовій групі вугілля. У 2017 році відбулася зміна структури палива порівняно з 2016 роком і використання антрациту зменшилась на 3,5 млн т. У 2017 році Україна підписала перший контракт з американською компанією Xcoal Energy& Resources на поставку близько 700 тис. тон

антрациту. Ще 675 тис. т. вугілля антрацитної групи законтрактовано енергохолдингом в ПАР. Усього в країну, за даними адміністрації порту «Південний», з початку року для державних і приватних компанії завезено понад 900 тис. т. енергетичного вугілля. З них близько 300 тис. т. – американське вугілля. Підвищений попит на енергетичне вугілля з боку України, в тому числі впливає на зростання його вартості на зовнішньому ринку. Важливо також зазначити, що Україна прожила 2017 рік без імпорту російського газу безпосередньо у «Газпрому». Окрім того, країна зробила серйозний крок у напрямі енергонезалежності, почавши будівництво Централізованого сховища відпрацьованого ядерного палива в зоні відчуження ЧАЕС. Крім того, на українських АЕС активно використовується американське ядерне паливо компанії Westinghouse. З 2015 по 2017 рік воно експлуатується на Південно-Українській АЕС у змішаних активних зонах енергоблоків № 2, 3 та на Запорізькій АЕС (енергоблок № 5). У планах «Енергоатому» розширити співпрацю з американцями до 13 реакторів, знизивши залежність від поставок російського ядерного палива [6].

Ще одна проблема, з якою зіткнулася галузь у 2017 році, пов'язана з реалізацією реформи корпоративного управління у великих енергетичних держкомпаніях. ВНЕК «Укренерго» так і не вдалося сформувати наглядову раду та її комітети. Міненерговугілля тільки почало підготовку до конкурсного відбору на посади незалежних членів наглядової ради, а також не було затверджено положення про спостережну раду компанії в НЕК «Укренерго». Для НЕК «Укренерго» та НАК «Нафтогазу» принциповим питанням залишається поділ компаній за видами діяльності, а саме, поділ транспортування і генерації. Вирішення цього питання дуже важливо в роботі з Європейської комісією. Тільки після здійснення такого поділу Україна зможе увідповіднити ринок з положеннями європейських енергетичних директив. Окремим досягненням у 2017 році стало підписання оператором магістральних мереж НЕК «Укренерго» угоди про умови приєднання української енергосистеми до європейської (ENTSO-E). Так, українська енергетика отримає можливість доступу до європейського енергоринку. Зокрема, для повної інтеграції з європейською енергосистемою всім підприємствам доведеться виконувати погоджений з ENTSO-E каталог заходів із модернізації. НАК «Укренерго» також належить пройти сертифікацію, щоб стати оператором європейського зразка.

Окрім проблем, з якими енергетика зіткнулася в минулому році, можна визначити і проблеми, які впливатимуть на галузь у 2018 році. Стокгольмський арбітражний суд, через три з половиною роки судових спорів між російським «Газпромом» і НАК «Нафтогазом», у лютому 2018 року задовольнив усі головні вимоги української компанії за контрактом про постачання газу. Так, НАК «Нафтогазу» вдалося домогтися скасування умови про обов'язкову оплату законтрактованих обсягів, незалежно від фактичної покупки («бери або плати»). Рішення по цій справі стане визначальним для подальшої роботи з «Газпромом» та вплине на обсяги транзиту, і поставить остаточну крапку в питанні залежності України від імпорту російських енергоресурсів.

З метою формування подальшого розвитку енергетичної сфери за Розпорядженням КМ України від 18 серпня 2017 р. № 605 схвалена «Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» та надано доручення Міністерству енергетики та вугільної промисловості разом з іншими центральними органами виконавчої влади у чотиримісячний строк внести на розгляд Кабінету Міністрів України проект плану заходів з її реалізації [7]. Після аналізу загального змісту й окремих положень Стратегії слід зазначити, що цілі, заявлені в Стратегії, залишаються багато у чому декларативними та є фактично такими, які складно реалізувати на державному рівні. Йдеться, зокрема, про можливості з використання нетрадиційних енергоносіїв; диверсифікації зовнішніх джерел постачання первинних енергетичних ресурсів; закріплення стратегічного положення України в міжнародній системі транспортування енергоносіїв; забезпечення внутрішньої енергетичної незалежності через подолання монополізму й розвитку конкуренції між основними підприємствами енергетичного сектору України тощо.

4. Проблеми імплементації у національне законодавство норм та вимог правових актів Європейського Союзу

Важливою складовою трансформації енергетичної галузі України було та є питання імплементації у національне законодавство норм та вимог правових актів Європейського Союзу з регулювання енергетичної сфери. Основою змін та здійснення трансформації енергетичного сектору України у регіональному вимірі залишається виконання та додержання вимог Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, за якою Україна взяла на себе зобов'язання упорядкувати діяльність енергетики країни до стандартів Європейського Союзу, щоб надалі інтегруватись у єдину енергетичну систему об'єднаної Європи [8; 9].

Значним кроком на шляху узгодження національного законодавства в енергетичній сфері з нормативно-правовими актами Європейського Союзу стало прийняття Закону України «Про ринок електричної енергії» № 2019-VIII від 13 квітня 2017 року, яким імплементовано у національне законодавство низку вимог актів законодавства Енергетичного Співтовариства у сфері енергетики, а саме Директиви 2009/72/ЄС про спільні правила внутрішнього ринку електричної енергії, Регламенту (ЄС) 714/2009 про умови доступу до мережі транскордонного обміну електроенергією, Директиви 2005/89/ЄС про заходи для забезпечення безпеки інвестування до системи електропостачання та інфраструктури [10].

Висновки

Для побудови надійної основи подальшого розвитку енергетичної сфери та з метою інтеграції енергетичного сектору України у загальноєвропейський ринок електроенергії пріоритетним є вирішення таких питань:

– здійснення заходів із досягнення енергетичної самодостатності;

– покращення безпекового виміру економіки, енергетики та навколишнього середовища;

– сприяння внутрішнім реформам та інтеграції із ЄС через імплементацію у національне законодавство норм та вимог керівних документів із енергетичних питань Європейського Союзу та міжнародних організацій;

– створення енергоефективного суспільства;

– розвиток наукового потенціалу;

– створення можливостей із переоснащення й індустрії енергетики, йпромисловості країни загалом;

– розвиток відновлюваних джерел енергії.

Узгодження національного законодавства в енергетичній сфері з нормативно-правовими актами Європейського Союзу в контексті імплементації Угоди про асоціацію України з ЄС із урахуванням екологічного аспекту є невід'ємною складовою енергетичної безпеки держави. Безальтернативною перспективою подальшого розвитку енергетичної галузі України є приєднання країни до енергетичних стратегій та програм Європейського Союзу щодо розвитку енергетичної сфери в умовах формування загальноєвропейського ринку електроенергії.

Список використаних джерел

1. BP Statistical Review of World Energy June 2017 / British Petrileum. URL: https://www.bp.com/content/dam/bp/en/corporate/pdf/energy-economics/statistical-review-2017/bp-statistical-review-of-world-energy-2017-full-report.pdf
2. BP Energy outlook 2035 / British Petrileum. URL: https://www.ief.org/_resources/files/events/ief-lecture--bp-energy-outlook-2035/energy-outlook-2035-presentation.pdf
3. BP Energy outlook 2018 / British Petrileum. URL: https://www.bp.com/content/dam/bp/en/corporate/pdf/energy-economics/energy-outlook/bp-energy-outlook-2018.pdf
4. Clean Energy for All Europeans, COM (2016) 860 final / European Comission. URL: https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/EN/COM-2016-860-F1-EN-MAIN.PDF
5. Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» / Міністерство енергетики та вугільної промисловості України. URL: http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245239564&cat_id=245239555
6. Рік виживання: як українська енергетика прожила 2017 і яким буде 2018 / М. Цатурян. DAILY. URL: https://daily.rbc.ua/ukr/show/god-vyzhivaniya-ukrainskaya-energetika-prozhila-1514723329.html
7. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» від 18 серпня 2017 р. № 605-р та Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність»: розпорядження Кабінету Міністрів України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-%D1%80
8. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16.09.2014 № 1678-VII. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011
9. Основні положення енергетичних стратегій та програм Європейського Союзу щодо розвитку енергетичної сфери в умовах формування загальноєвропейського ринку електроенергії / ДП «НЕК «Укренерго». К., 2017. URL: https://ua.energy/wp-content/uploads/2017/05/2.-Energetychni-Strategiyi-YES.pdf
10. Про ринок електричної енергії: Закон України від 13.04.2017 № 2019-VIII. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/2019-19/page

References

1. BP Statistical Review of World Energy June 2017. Resources: British Petroleum. URL: https://www.bp.com/content/dam/bp/en/corporate/pdf/energy-economics/statistical-review-2017/bp-statistical-review-of-world-energy-2017-full-report.pdf
2. BP Energy outlook 2035. Resources: British Petroleum. URL: https://www.ief.org/_resources/files/events/ief-lecture--bp-energy-outlook-2035/energy-outlook-2035-presentation.pdf
3. BP Energy outlook 2018. Resources: British Petroleum. URL: https://www.bp.com/content/dam/bp/en/corporate/pdf/energy-economics/energy-outlook/bp-energy-outlook-2018.pdf
4. Clean Energy for All Europeans, COM (2016) 860 final. Resources: European Comission. URL: https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/EN/COM-2016-860-F1-EN-MAIN.PDF
5. Energetichna strategiya Ukrainy na period do 2035 «Bezpeka, enerhoefektyvnict', konkurentospromozhnist'» (*Energy strategy of Ukraine for the period up to 2035 «Safety, energy efficiency, competitiveness»*). URL: http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245239564&cat_id=245239555 (in Ukr.) [in Ukr.]
6. Rik vyzhivannya: yak Ukrainska energetika zhila y 2017 ta yakym bude 2018 / M. Tsaturyan (Year of survival: how Ukrainian energy lived in 2017 and what will be 2018.). DAILY. URL: https://daily.rbc.ua/ukr/show/god-vyzhivaniya-ukrainskaya-energetika-prozhila-1514723329.html [in Ukr.]
7. Pro shvalennya energetychnoy strategiy Ukrainy na period do 2035: Rosporyadzhennya Kabinety Ministris Ukrainy (The Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On approval of the Energy Strategy of Ukraine for the period up to 2035» dd. 605-p and the Energy Strategy of Ukraine for the period up to 2035: Cabinet of Ministers of Ukraine.) URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-%D1%80/ [in Ukr.]
8. Ugoda pro assotsiatsiyu mizh Ukrainoyu, z odniyei storony, ta Evropeyskym Soyuzom, Evropeyskym spivtowaristwom z atomnoy energy I ihnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoy storony (*The Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their member-states, on the other sides. Law of Ukraine № 1678-VII dd 16.09.2014.*). URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011 [in Ukr.]
9. Osnovny polozhennya energetychnyh strategy ta program Evropeyskogo Soyuzu shchodo rozvitky energetychnoy sfery v umovah formuvannya zagalnoevropeyskogo rynku elektroenergyi (*The main provisions of the energy strategies and programs of the European Union on the development of the energy sector in the context of the formation of a pan-European electricity market, Kyiv. 05/2017*). URL: https://ua.energy/wp-content/uploads/2017/05/2.-Energetychni-Strategiyi-YES.pdf [in Ukr.]
10. Pro rynok elektroenergyi: Zakon Ukrainy (About the market of electric energy: Law of Ukraine. 13.04.2017 № 2019-VIII.). URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/2019-19/page [in Ukr.]